

Muistio on valmisteltu yhteistyössä puolustusministeriön kanssa.

VAIKUTTAVUUSARVIOINTI SUOMEN OSALLISTUMISESTA EUFOR ALTHEA -OPERAATIOON

Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta linjasivat kokouksessaan 25.9.2017, että Suomi päättää osallistumisensa EU:n sotilaallisessa kriisinhallintaoperaatiossa EUFOR Altheassa 31.3.2018 mennessä. Valtioneuvosto antoi eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle 6.10.2017 asiasta sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 3 §:n 1 momentin mukaisen selvityksen (UTP 17/2017 vp). Selvityksen johdosta ulkoasiainvaliokunta hyväksyi 13.10.2017 eduskunnan kannan (UaVEK 10/2017 vp), jonka mukaan valiokunnalla ei ole huomauttamista valtioneuvoston toimintalinjaan. Tasavallan presidentti teki 1.12.2017 päätöksen Suomen osallistumisen päättämisestä operaatiossa kriisinhallinnasta annetun lain 2 §:n mukaisesti.

EUFOR Althea -operaatio perustettiin 2.12.2004 Naton SFOR-operaation (Stabilization Force) seuraajaksi tukemaan Bosnia ja Hertsegovinan vakauttamista. Toimeenpanevan operaation valtuutus perustuu vuosittain uusittavaan YK:n turvallisuusneuvoston mandaattiin. Operaation nykyinen mandaatti on voimassa 7.11.2018 asti. Operaation päätehtävät ovat Bosnia ja Hertsegovinan viranomaisten tukeminen turvallisuuden ja yleisen järjestyksen ylläpitämisessä ja maan asevoimien kehittämisessä. EUFOR Althea tukee ja seuraa myös alueen miinanraivausta ja räjähdetietoisuuskoulutusta sekä vanhojen aseiden ja ampumatarvikkeiden hävittämistä.

Suomi osallistui tasavallan presidentin 1.10.2004 tekemällä päätöksellä operaatioon sen alusta lähtien. Kansallisen mandaatin kattovahvuus oli 200 sotilasta. Suomi toimi operaation pohjoisen taisteluosaston kehysvaltiona 1.1.2006 asti. Suurin osa suomalaisesta joukosta kotiutettiin 16.6.2009, minkä jälkeen osallistumista jatkettiin esikuntaupseeritehtävissä. Viime vuosina Suomen joukon vahvuus oli alle kymmenen sotilasta. Lopetusvaiheessa operaatiossa toimi yhteensä viisi suomalaisupseeria esikuntatehtävissä EUFOR ALTHEAN operaation esikunnassa (FHQ) Sarajevossa, operaation esikunnassa (OHQ) Belgian Monsissa ja Italian Napolissa sijaitsevan esikunnan (Allied Force Command) yhteydessä sijaitsevassa EU:n esikuntayksikössä (EUCE, European Union Command Element). Suomalaisia palveli operaatiossa kaikkiaan 549 henkilöä. Vuosina 2013-2017 suomalaisosallistumisen kulut Althea-operaatiossa olivat noin 1,2 miljoonaa euroa vuodessa.

Operaation voidaan katsoa täyttäneen Suomen osallistumiselle asetetut tavoitteet. Althea-operaatiolla on ollut turvallisuutta ja vakautta lisäävä vaikutus alueella ja suomalainen kriisinhallintajoukko on osaltaan edesauttanut tavoitteen saavuttamista. Sittenkin Suomi tuki toimeenpanevan operaation muuttamista koulutusoperaatioksi vastaamaan paremmin Bosnia ja Hertsegovinan tarpeita. Ulko- ja turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta osallistuminen kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin tukee Suomen laajempia kansainvälispoliittisia tavoitteita. Osallistumisella ylläpidetään asemaa EU:n ja YK:n jäsenenä, Naton operaatiokumppanina sekä yleisesti operaatiokumppanina. Hyvä kansainvälinen näkyvyys luo kuvaa suomalaisista varteenotettavana kumppanina operaatioissa.

Suomi haluaa nähdä Euroopan unionin kehittyvän turvallisuusyhteisönä. Tavoitteeseen kehittää aktiivisesti EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspoliittikkaa sisältyy luonnollisena osana aktiivisuus myös käytännön kriisinhallintatyössä. Operaatiolla on merkitystä myös EU-Nato – yhteistyön kehittämisessä, koska se on ainoa EU:n operaatio, joka toteutetaan ns. Berlin+ -järjestelyjä hyödyntäen ja tukeutuen Naton esikuntarakenteisiin.

Operaatioon osallistuminen kehitti puolustusvoimien suorituskykyä erityisesti vuosien 2004-2009 aikana, kun operaatiossa käytettiin kokonaisia joukkoja. Loppuvaiheessa operaation merkitys Suomen kokonaispuolustuskyvyn kehittämiseksi oli vähäinen, koska osallistuminen toteutui muutamilla esikuntaupseereilla. Osallistuminen kuitenkin kehitti yksittäisten upseerien osaamista ja ammattitaitoa. Osallistumisella pidettiin yllä tietoisuutta Bosnia-Hertsegovinan sotilaallisesta tilanteesta sekä yleisen turvallisuuden kehityksestä Länsi-Balkanin alueella. Kokonaisuutena voidaan todeta, että suomalaissotilaat onnistuivat työssään hyvin ja toteuttivat saamansa tehtävät onnistuneesti. Yksittäisten henkilöiden onnistuminen tehtävissään muodostaa osaltaan käsitystä suomalaisten sotilaiden osaamisesta ja tehokkuudesta.

Suomi jatkaa Länsi-Balkanin alueen vakauden tukemista ja EU-integraation edistämistä osallistumalla alueen muihin kriisinhallintaoperaatioihin ja antamalla asiantuntija-apua esimerkiksi EU-rahoitteisten Twinning-hankkeiden muodossa. Suomi osallistuu noin 20 sotilaan vahvuudella Kosovon vakautta tukevaan Naton KFOR-operaatioon. Suomen panos EULEX Kosovo -siviilikriisinhallintaoperaatiossa jatkuu. Tällä hetkellä operaatiossa toimii neljä suomalaista asiantuntijaa. Suomi on asettanut yksittäisiä asiantuntijoita myös mm. YK:n Kosovon UNMIK-operaatioon ja EU-delegaatioon Serbiassa.

Käsittelijät:

Ulkoministeriö: ulkoasiainsihteerin Heli Lehto, p. 0295 350 165

Puolustusministeriö: vanhempi osastoesiupseeri Matti Kemppilä, p. 0295 140 317